

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

FILOZOFIJA

Izpitna pola 2

Torek, 31. avgust 2004 / 120 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca in dva konceptna lista.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Napišite komentar k **enemu** od filozofskih besedil.

Pišite v izpitno polo z nalivnikom ali kemičnim svinčnikom. **Naloge, pisane z navadnim svinčnikom in nečitljive naloge, se točkujejo z nič (0) točkami.**

Preden začnete, besedilo dobro premislite. Za osnutek uporabite konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Vsak esej je ovrednoten z 22 točkami.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

PRAZNA STRAN

Obrnite list.

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA BESEDILA

V navedenem odlomku filozof obravnava neki filozofski **problem** (oziroma problemski sklop). Napišite enovit komentar odlomka v obliki eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. Odlomka **ne** obnavljajte, temveč **razložite**, za kateri problem gre; obravnavajte in razložite filozofovo rešitev problema, jo umestite v širši **tematski in pojmovni okvir** celotne knjige ter poskušajte razviti svoj komentar njegove rešitve. Bodite posebej pozorni na besedilo in pojme, ki so tiskani poudarjeno.

PLATON: DRŽAVA

Kako naj država ravna s filozofijo, da je ne ugonobi. Kajti vse, kar je veliko, je izpostavljeno nevarnostim, vse, kar je lepo, pa je težavno, kakor pravimo.

Vendar lahko naše razpravljanje sklenemo šele, ko si bomo o tem na jasnem.

Dobre volje za to mi ne manjka. Ovira pri tem je lahko samo pomanjkanje moči. O moji pripravljenosti se boš lahko takoj prepričal. Glej samo, s kakšno vnemo in nevarnostjo se lotevam stvari, če trdim: **država se mora filozofije lotiti popolnoma drugače, kakor se to zdaj dogaja.** (VI, 11; 220)

ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

Imam vtis, da je še **neka druga stran duše, sicer nerazumska, pa vendar nekako povezana z razumom**. Na ljudeh, ki se znajo obvladati, hvalimo razum in razumski del duše; le-ta jih praviloma usmerja k dobremu. Vendar se zdi, da je poleg razuma v njih še nekaj drugega, nekaj, kar se upira in ustavlja razumu. Kakor nam utrujeni telesni udje, če jih hočemo zasukati v desno, omahujejo ravno nasprotno, v levo, tako je tudi z dušo: nagoni ljudi, ki se ne znajo obvladati, delujejo ravno v smeri, ki je razumu nasprotna. Razlika je le v tem, da pri telesu vidimo, kako nas zanaša, pri duši pa tega ne vidimo. In četudi tega ne vidimo, vendar lahko upravičeno domnevamo, da je v duši poleg razuma še nekaj, kar se razumu upira in ustavlja; v čem se to razlikuje od razuma, nas tu ne zanima. Kot rečeno, verjetno je tudi to nekoliko povezano z razumom. Pri ljudeh, ki se znajo obvladovati, **se pokorava razumu**. Zlasti velja to za preudarne in hrabre moše: pri njih je vse usklajeno z razumom.

Nerazumski del duše je torej dvojen: vegetativna stran ni deležna razuma, poželenjska stran, ki je sedež strasti, pa je do njega v nekem razmerju, saj se mu lahko pokorava in ukloni. (72; 1102b)

DESCARTES: MEDITACIJE

Toda najsi uporabljam ta ali oni način dokazovanja, zmeraj ugotovim, da me popolnoma prepriča edinole tisto, kar **doumem jasno in razločno**. In čeprav so nekatere stvari, ki jih tako doumem, vsakomur očitne, odkrijejo nekatere druge stvari le tisti, ki si jih ogledajo pobliže in jih skrbno raziščejo. Toda ko so odkrite, veljajo za nič manj gotove kakor one prve. Čeprav na primer ni tako zlahka razvidno pravilo, da je v pravokotnem trikotniku kvadrat osnovnice enak vsoti kvadratov obeh stranic, kakor pravilo, da leži osnovnica nasproti največjemu kotu tega trikotnika, vendar prvega pravila ne verjamem manj kakor drugega, če sem to enkrat za vselej dognal. Kar se tiče Boga, bi zagotovo ne spoznal ničesar prej in laže, ko bi ne tičal globoko v **predsodkih in bi moja zavest ne bila od vseh plati napolnjena s predstavami čutnih stvari. Le kaj je samo po sebi bolj očitno, kakor da najvišje bitje je ali da biva Bog, k čigar edinega bistvu spada bivanje?** (5–12; 98)

KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

Ta pripomba (...) na mah razloži, kaj je vzrok vseh zablod filozofov o najvišjem načelu morale. Iskali so namreč predmet volje, da bi iz njega naredili materijo in temelj zakona (ki bi torej moral biti določiten razlog volje, vendar ne neposredno, ampak posredno prek tega predmeta, povezanega z občutkom ugodja ali neugodja), namesto da bi najprej iskali **zakon, ki določa voljo a priori in neposredno, in šele v skladu z njo predmet**. Kamor koli so že umeščali ta predmet ugodja, ki naj bi predstavljal najvišji pojem dobrega, v srečnost, v popolnost, v moralni občutek ali v Božjo voljo, njihovo načelo je bilo vselej heteronomija in neizogibno so morali trčiti ob empirične pogoje moralnega zakona. Svoj predmet so namreč kot neposredni določiten razlog volje lahko poimenovali kot dober ali zel le glede na njegov neposredni odnos do občutka, ki je vedno empiričen. **A priori je lahko določiten razlog praktičnega uma samo formalni zakon**, se pravi, takšen, **ki umu predpisuje kot najvišji pogoj maksim zgolj formo** svoje obče zakonodaje. (65)

KANT: PROLEGOMENA

Prave metafizične sodbe so vse sintetične. Ločiti moramo med sodbami, ki pripadajo metafiziki, in med pravimi *metafizičnimi* sodbami. Med prvimi je zelo mnogo analitičnih, toda te so le pripomoček za metafizične sodbe, ki so vseskozi cilj te znanosti in ki so vse sintetične. Kajti če pripada kakšen pojem metafiziki, recimo pojem substance, pripada sodba, ki nastane zgolj iz njegovega razčlenjevanja, nujno tudi metafiziki. Ako rečemo npr.: *substanca je to, kar obstoji samo kot osebek*, in če napravimo več takšnih analitičnih sodb, skušamo doseči definicijo ustreznih pojmov. (...) **Metafizika ima v resnici nekaj posebnega in samosvojega v tem, kako pride do apriorne spoznavne**. (...) Tako je npr. sodba: *vse, kar je v stvareh substanca, je trajno sintetična in samosvoje metafizična*. (55)

NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

To obračanje pogleda, ki postavlja **vrednote** – ta nujna usmeritev navzven namesto nazaj nase – pripada prav **ressentimentu: morala sužnjevi** potrebuje, da bi nastala, vedno najprej neki nasproten in zunanji svet, potrebuje, fiziološko rečeno, zunanje dražljaje, da bi sploh agirala – **njena akcija je v temelju reakcija**. (1–10; 227)

AVTOR BESEDILA IN NASLOV DELA

[Empty rectangular box for author and title information]

[Multiple horizontal lines for writing content]

PRAZNA STRAN